

ШУМАДИЈКА,

ЛИСТЪ ЗА

КЊИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Неадовићъ.

ЧЕЧ. IV.

Овај листъ излази вторникомъ и петкомъ. Цѣна му е за три мѣсеца 4 цѣнѣника.

№ 82.

АТИЛА У ТРИЕСТУ.

(продужено.)

Атила е међутимъ одао немирно по својој соби. На његовомъ су се челу многе боре набрале биле, дубока загасита руменић по целомъ се лицу његовомъ разпрострла была, устне су му дрктале одъ унутрашњегъ колебанија. Атила е био ужасанъ. „Е самъ ли я јошть Атила?“ говорио е онъ самъ са собомъ, „е самъ ли я јошть краљ Хуна, когъ су богови избрали да светъ освои? Е самъ ли јошть я тай, кои е у намъри да одной слаботи подлегне? Не! мекушаць самъ я, еданъ презрительный мекушаць, кои дозволявамъ, да едно женско чувство у мое се груди увуче. Но тако ми грома! Оно е девојка лепа; и мени се чини, њѣна бы ме любовъ срећнымъ учинила! Но Хилдерихъ?“ — при овимъ речма лице му се мало ублажи, „онъ е мой прѣтель! Она га любя, то самъ у њѣнимъ очима примѣтїю! Заръ да срећу двею любећи се душа разоримъ? Заръ да единого прѣтеля изгубимъ? И да срамъ и поругу на мою главу нагомиламъ?“

Затимъ стане, и замисли се. Но одъ еданпутъ као да му нека дивля туга крозь душу прође; тргне се и повиче ужаснымъ гласомъ: Заръ да небудемъ срећанъ? Е самъ ли я самъ на то осућенъ да клетву и ужасъ распростиремъ и жѣмъ, место любви? Не, я ћу мени любовь на силу присвоити; па ко се на земљи усућуе противити се, кадъ Атила заповѣда?“ — И при овимъ рѣчма на његовомъ се лицу цео поносъ побѣдителя появи.

„Тражите ми Хилдериха, войводе Хебатовогъ сына, оћу да нешто съ њѣмъ говоримъ!“ заповѣди онъ набуцито едномъ одъ свои войника, кои су му стражу предъ вратима чували.

Затимъ се баци на едну столицу, и гледао е намрштено и замишљѣно предасе.

Наскоро уђе Хилдерихъ у собу. Изъ очію му е светлила блажена она радостъ, кою му е извѣстность о Амандиној любви проузроковала. Онъ ступи предъ краља, кои е јошть непрестано натмушенъ сѣдію, непримѣчавајући Хилдериха. „Краљу мой!“ почне младићъ: „Заповѣдио си да ме зову. Шта захтѣвашъ одъ мене?“

Атила га погледа, и при погледу на младића, као да га нека блажія чувства обузму. Неко е време као самъ са собомъ у внутреньей борби био; еръ претисне рукама свое намрштено чело, и рекне: Ништа, само нисамъ хтѣо самъ овдѣ быти.“

„Я бы и онако самъ къ теби дошао; еръ срећа, коя ми прси подиже, тако е велика, да е нисамъ у станю самъ сносити, за то горимъ одъ желѣ теби е саобштити, будући да ты у мојој судбини толико участія узимашъ; — садъ башъ дознао самъ изъ њѣны уста, да ме люби.“

При овимъ рѣчма изчезну сва блажія чувства изъ груди оногъ дивльгъ мужа, обрве му се навуку надъ очя као црни облацы бурногъ времена надъ зрѣникомъ, и Атила се продере ужаснимъ гласомъ: „Ни речи выше о томъ!“

Младый бораць погледа зачућено у войводу и краља Хуна, затимъ му се приближи, и брижно га запыта: „Шта ти е добрый краљу? Заръ неможешъ да мою срећу чуешъ?“

Атила стисне зубима усне свое да бы тимъ внутреню бурю забуню, па одговори мирно: „Нѣе ништа, могу я мирно съ тобомъ говорити, еръ самъ твой краљ и господаръ.“

Хилдерихъ погледа зачућено у краљво намрштено лице и рекне: „Я те неразумѣмъ.“

„Садъ ћешъ ме разумѣти!“ одговори Атила ладно: „Хилдерице, я самъ ти кодъ Шалонса животъ избавіо.“

Хилдерихъ нѣе чисто могао своимъ ушима вѣровавати, еръ Атила нѣе имао обичай, учинѣна добра споминати; но при свемъ томъ опетъ торжественно одговори: „О, никадъ ти нисамъ тако тепло благодарити могао као башъ садъ, еръ ты си са моимъ животомъ избавіо такоће и найвише благо живота мога. За то желимъ, да ме Богови у станѣ поставе да ти то посведочити и дѣломъ ти благодарити могу; еръ вѣруй ми краљу! тай ме дугъ врло тишти! О, я те јошть видимъ, како ми на твоёмъ аловитомъ вранцу упомоћь трчишъ, кадъ ме она три Готта обколише и нападоше, а я одъ умора едва јошть рукама машемъ — како ты еднимъ ударомъ првомъ одъ њѣи главу на двоє разсецашъ, другомъ руку одъ рамена одвалюешъ а трећегъ у бѣгство гонишъ. Рана та, на

челу твоєму, і ошть сведочи о томъ; о, та ме рана са ватренимъ словима опоминѣ на мой дугъ, кадъ годъ у тебе погледимъ.

„Доста о томъ!“ одговори Атила зловольно: „Садъ ми можешъ тай дугъ платити.“

„О, говори, чиме?“

„Тыме, што ћешъ одной одъ мои страсты твою страсть жертвовати.“

Младићъ погледи у краля, као да є хтѣо изъ нѣговогъ лица дознати смысао рѣчій нѣговы.

Атила є ћутао неко време, и као да се опеть самъ са собомъ боріо, а изъ очію му є сѣвала страшна ватра. „Чуй дакле!“ проговори брзо Атила: „Я любимъ Аманду!“ — По овомъ погледи намрштено у землю, као да се страшіо Хилдерику у очи погледати.

Атилинъ младый пріятель мислио є да сая, тако є кралѣвимъ рѣчма упрепашћенъ быо; Атила пакъ по краткомъ времену угрожаваюћи горопадно се усправи, пламене мунѣ севале су му изъ очію, брзо ступи предъ зачуђеногъ младића и повиче са ужаснымъ гласомъ: „Тешко теби, ако ты момъ народу и одну речіцу о томъ кажешъ, што си садъ чуо. Ты ћешъ онда одма погинути! Садъ видишь, продужи тише Атила, „како те сильно любимъ, кадъ ти оно казуемъ, што осимъ тебе, нико на свету дознати неће!“

Младићъ проговори єдва разумително: „Є ли то твоя озбиля кралю?“

„Тако ми могъ мача!“ одговори краль, ударивши силовито рукомъ о свой великій мачъ, когъ звекъ по целой дугачкой соби одекне. „Я любимъ ту девојку!“

Садъ текъ младый Хилдерику увиди, да є краль истину говоріо; страшно побледи и проговори изнемоглимъ гласомъ: „О краль како ме бѣднимъ чинишь.“

„Заръ є само єдна жена на свету, да ти губитакъ Аманде тако тешко пада?“ Рекне опоро краль.

„Само є єдна Аманда на свету!“ одговори жалостно Хилдерику.

Неколико пута прође краль тамо амо по соби; затимъ рекне кратко и таквимъ гласомъ, да се више ништа противословити неможе: „Доста, она се девојка мени допада, на зато ти заповѣдамъ, да ми є уступишь!“

„Кралю!“ одговори молебнимъ гласомъ младићъ: „Мани се те намѣре твоє, не жертвуй страсти твоіой срећу двоє млады людій; о, ты незнашь како я ню сильно любимъ!“

Хилдерику изговори ове рѣчи съ толикимъ жаромъ, а уедно съ тако великомъ тугомъ, да се краль, неотично тыме разнѣженъ, за неко време ублажи; но наскоро исчезне то кратко узбуђенъ предъ величиномъ дивлѣ страсти нѣгове, и Атила ступи предъ младића и рекне: „Ал' кадъ ти я кажемъ, да є я можда іошть више любимъ нег' ти!“

„То ніє могуће!“ одговори младићъ съ постоянствомъ.

„Како му драго, девојка є лепа, лепша одъ свію, коє самъ я до садъ видіо,“ дода краль съ некимъ одушевленѣмъ, „па мора моя бити! Я захтѣвамъ и заповѣдамъ!“

Тврдоћа и опорость гласа, коимъ є Атила ове рѣчи изговорио, проузрокує у младићу стра и ужась, и єдва што промуцати узможе: „Господару и кралю! —“

„Ни рѣчи выше!“ продере се Атила раздраженъ одговорима младићевимъ. „Заповѣдамъ ти да ћутишь!“

„Неможешъ ты тако свирѣшь бити! —“

„Я теби кажемъ, да ћешъ погинути, ако іошть єдну рѣчь съ Амандомъ проговоришь! Єси чуо!“ продере се Атила іошть страшнѣе, и са већимъ гнѣвомъ.

Садъ исчезне стра съ лица Хилдерикувогъ, и као да се нечему рѣшіо, узпрси се и главу подигне, и издржавши спокойно гнѣвный погледъ Атилинъ, одговори постоянно и тврдо: „Кралю! ты си ми животъ избавіо, и одъ оногъ часа принадлежи онъ теби! Моя любовь пакъ само мени принадлежи! Ню ћу я бранити и крвлю моіомъ закланяти, и пре ћу погинути, пре ће твой мачъ срце моє пробости морати, него што се ты оне дѣвице дотакнешъ!“

Постоянный гласъ овай, коимъ є младићъ говоріо и нѣговъ крутой и спокойный погледъ подигне гнѣвъ дивлѣгъ краля Хунскогъ до ужасногъ бѣснила: дамари му се на челу надму као таласи на бурномъ мору, изъ очію му сину мунѣ, дебеле устне нѣгове задрићу, а лице му се крвлю испуни. „Несретниче!“ повиче онъ тако страшно да су стубови у сами чисто дрктали. „Ты се усућуєшь противити, кадъ Атила заповѣда?“

Хилдерику му погледи спокойно у очи гнѣвомъ узпламѣне, па одговори: „Кадъ бы я знао, да ће твоя любовь Аманду моћи усрећити, я бы ти є драгавольно уступіо, но кадъ самъ увѣренъ, да ће є твое опоро приближенъ само ужасомъ и гнушаванѣмъ испунити, то некъ те путь к' нѣой само преко могъ тѣла води!“

Изванъ себе одъ лютине, изтргне Атила свой великій мачъ изъ корице и замане нѣиме надъ главомъ младића, но и овай є брзо свой мачъ извадіо быо, и укрсти га съ мачемъ краля Атиле; но у истомъ тренутку тргне се, завуче брзо мачъ свой у корице и викне: „Далеко буди одъ мене, да я крвь онога проливамъ кои ми є животь избавіо!“

Атила погледи на младића, као да му є окомъ у душу прогледати хтѣо, но кадъ овай, нѣговъ крутой погледъ спокойно издржи, повиче Атила одъ єда загушеннимъ гласомъ: „Добро, іошть ти єдномъ животъ поклонямъ, но то є последнѣ дѣло пріятельства; одъ садъ ми ниси ништа друго већ мой слуга, мой поданикъ као и сви остали. Но то ти кажемъ, она девојка мора моя бити, па ма се сви младићи овога света, ма се и сами богови томе узпротивили!“

Младићъ погледа у краля съ таквимъ погледомъ, у комъ є дубока туга душе нѣгове изражена была, и одговори Атиле гласомъ, кои бы зверъ тронуті могао:

„Крало, зарь я изгуби у теби пріятеля мога?“ — сузе му се засветле у очима.

У тимь є рѣчма тако велика туга была, да се Атила, неотично тyme тронуть кь нѣму окренуо и блажіе му реко: „Зарь ме тако мало любишь да ни ту єдну бѣдѣ нећешь за любовь мою да жертвуєшь?“

Младићь му погледа озбиљно у очи. „Како ћу я моћи крало, кадъ самъ Атила нїе у станю то чинити?“

Упрепашѣнъ краль Хуна ућути; но затимъ дода опорю и набусито: „Удали се, обѣ самъ да самъ!“

Хилдерихъ му се приближи и запита: „Крало! Осташь ли постоянь у намѣри твоіой?“

„Аманда мора моя быти!“ одговори тврдо Атила, „и ако є се ты неодречешь добровольно, то ћу те я принудити!“

„Мой животъ можешь ми узети, ал' Аманду мою никакъ!“ дода рѣшително Хилдерихъ на изиђе изъ сале.

Атила се баци на єдну столицу, груне нѣговимъ великимъ мачемъ о патось, да сва сала заєчи, па се задуби у мисли. — Затимъ устане и приђе кь вратима. Предъ вратима два су Хунска войника разговарала се. „Зовите ми Одина!“ заповѣди Атила, па се у собу врати.

Наскоро за тимъ ступи Одинъ. Овай є бьо среднѣгъ стаса, монголскогъ порекла; очи су му были лукаве. На глави є носіо капу одъ звѣрске коже; а о поясу кризу саблю. „Шта заповѣдашь господару!“ запита Одинъ при улазку свомъ.

„Одине!“ проговори Атила овомъ найвѣрнїемъ слуги своме, „иди па пази на свакій коракъ войводе Хилдериха. О целомъ нѣговомъ владаню и поступаню, после ћешь ме точно извѣстити!“

Одинъ погледи зачуђено у владателя свога, као да нїе добро овогъ заповѣсть разумьо.

„Но, шта стоишь?“ повиче Атила.

„Зарь на Хилдерихове кораке да пазимъ?“ дода страшьливо Одинъ. „Та онъ є твой найвѣрнїй прїятель, крало!“

„Робе! испунявай заповѣсть твогъ господара, а непитай зашто!“ повиче Атила и замане рукомъ на Одина, кои се страшьливо и дрѣћући удали.

(продуженїе слѣдує.)

КРАТКА ИСТОРИЈА КРИМА.

Полуостровъ Кримскїй, ова земля, на којой се сада важна драма игра, и којой су погледи целога света са неспокойнимъ ожиданїемъ управљни, заслужує такође наше вниманїе. Догађан, кои су се збили у грдномъ перїоду одъ 30 столѣтїя, и кои пробуђую споменъ на найпаметодостойнїе епохе исторїе, интересираю свакога.

Постанакъ исторїе Крима губи се у баснословнымъ временима Грчке. Прва лађа постична, коя є брзо подь

заповѣдничствомъ Язоновимъ поредъ овогъ полуострова прошла, была є Арго. Бацьмо єданъ брзїй погледъ на разне обладателѣ истогъ полуострова.

На южно-западномъ краю Крима налази се єданъ малїй полуостровъ, кои се у старо доба звао Ераклеинъ или Трахейнъ. На обали западной овогъ полуострова, одъ казукашта Камѣшкогъ и Тронкайскогъ до предгорїя Феїолантскогъ, налази се старїй Херзонезъ, когъ су на 550 година пре Христа. Мегари, изселѣни изъ Хераклеє Понтинске, основали, и кои се именовало Бегарика. Обитателѣ Херзонеза обколили су противу упаданя Скита землѣузъ Трахейскїй, кои се простирао одъ залива Актїарскогъ или Ктенузскогъ до Символоня Балаклавскогъ, єднимъ одбранителнимъ зидомъ и шанцемъ. Они су сами себи бирали поглавице, имали своє законодавство, водили знатну трговину и уживали савршену независимость до времена Митридата, краля Понтискогъ, одъ кога су они искали помоћь противу Скилу — руса, краля Товро-скитїе, и кои їй є своїой власти подчинїо. После паденїя Митридатовогъ, когъ є Помпей побѣдїо, цео полуостровъ таврискїй падне у руке Русїма. У овомъ времену обитателѣ старогъ Херзонеза, налазећи место положено између залива округлогъ и казукашта карантинскогъ, као користнїе и сигурнїе, оснужу новїй Херзонезъ. Ова се варошь, премда є была подъ владомъ римскомъ, управляна судїяма, кои су у време мирно были поглавице скупштине народаћь, а у време рата заповѣдали су надъ войскама. При деоби царства римскогъ, на царство восточно и царство западно, Херзонезъ се налазіо подъ покровительствомъ Бизанціе. У 988. год. Херзонезъ є бьо сведокъ єдногъ одъ найважнїи догађая за Русїю, кои є морао имати великїй упливъ на нѣну будућу судбину. Великїй херцогъ Владимиръ Святославльвићь, овладавши Херзонезомъ, прими у нѣму свето крштєнѣ, и осветлїнъ светлосћу Евангелїя, узео є за супругу царицу Грчку Ану, сестру Императора Василїя и Константина. Изъ осведочєня признателности према спасоносной милости, кою му є небо учинило, великїй є Херцогъ у вароши освоєной подигао єдну цркву, и исту императорима уступїо, задовольивши се однети са собомъ, као побѣдомъ добивєну плячку, главу св. Клименте папе римскогъ, ученика Апостола Петра, Траянѣмъ изгнаногъ у Херзонезъ и мошти Фибїя ученика нѣговогъ, и кь томе одведе їошь у виду зароблѣника и свештєникє, да бы распространявали по нѣговомъ народу науку верє Христїанске. Тако се испунило пророчество св. Андрїе о Кїєву. Што се тиче Херзонеза, после ратова предака рускїй, подъ Олегомъ, Игоромъ и Святославомъ, са Бизанціомъ, онъ є постао посредникъ саюза религїозногъ и фамилярногъ између Русїе и царства грчкогъ.

Подъ владанїемъ Генуезаца у Таврїи, соперничества Судага и Кафе, шкодила су много трговини Херзонезской и тако ускорила нѣговъ падежъ; у год. 1363 Олгердъ, пошто є поразїо три чете монголске, завлада овомъ вароши, и поубїя найвєћу часть нѣны обитателя. У 1578, остале су одъ нѣ само развалине зидова, и куле Херзонеза. На тимъ развалинама подигао се Севастополь, кога є име данасъ у свима устима. (край слѣдує.)

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Саюзне флоте по свой прилица неће Одесу бомбардати, оно што су се предъ Одесомъ появило, оно е было само завараванъ, да бы Русь скупили свою войску на едно место. Саюзници ће поштедети ту трговачку варошъ, и неће чинити штету одакле не-бы имали никакве ползе за свое војне планове; него бы јоште у истој вароши оштетили и своју собствену трговину и лађе. Енглеzке новине пакъ са свимъ другчије мисле, и до зла бога вичу, зашто саюзне флоте безпослене по црномъ мору шетаю, и зашто Одесу небомбардаю, еръ е — веле — Одеса главный станъ и магацинъ руске войске, и оданде управляю се свы војни планови; а те исте новине, викале су на Дундаса, што е пуцао и спалио неколико лађи кодъ Одесе, доказуюћи да међ' тимъ лађама само е една руска лађа была. Но онда е и лакше было на Одесу напасти, онда ние она ништа была утврђена, и одговарала е само са две батеріе, многобройнымъ топовима саюзника; садъ е Одеса са стране морске врло добро утврђена, и батеріе са великимъ топовима подигнуте, тако, да саюзне флоте безъ своз штете не-бы ни могле бомбардати е ни съ кое стране. Да се пакъ извезу на суво кодъ Одесе, о томе ние ни мислити, ербо генералъ Лидерсъ са одморномъ великомъ войскомъ непрестано се тамо бави. Чудно е, што е французскій генералъ Брнатъ, кон е заповедао саюзномъ флотомъ, послао — као што едне шлезке новине являю — едного посланика управителю Одесе грофу Проганову, съ тымъ зактеваніемъ: да му се сва у Одеси и у пристаништу налазећа се царска добра, све лађе, све ратне припреме и обадва пристаништа практичко и карантинско предаду, и да се топови са обале уклоне; и за та зактеваня остављено е было 24 сата, времена на промишлявнѣ; иначе да ће пуцати на варошъ; то е време одавно прошло, и јоште ни еданъ топъ ние на Одесу пуцао, нити е ко и мислио да ће се Одеса предати. Немаю примѣра да Русь предаю свое вароши неприятелю да се не-бы порушили, богату Москву они су радіе сами спалили, него да е оставе неприятелю; Севастополь и свою флоту сами су разорили а нису хтѣли саюзницима уступити. На кадъ бы до крайности дошло, тако бы и са Одесомъ урадили, а не-бы за любовь левы кућа дозволени да се неприятель тамо угнѣзди.

— У Евпаторіи саюзничка войска износи веће на 40 хил. и јоште еднако долазе нова одѣленя, и по томе се види да ће и одъ те стране почети на Русе нападати. Многи Енглеzки генерали и сада еднако проклятию онај планъ, по коме се најпре јужна страна Севастополя освоила, оны су свагда были тога постояногъ мнѣнія да е требало сѣверну страну најпре заузети, па бы онда она друга страна и сама по себи пасти морала.

— Изъ Цариграда пише еданъ у тривестанске новине: Овде се зна да е французска войска у Криму одъ Априла 1854. до конца Септемвра 1855. године изгубила 120 хил. войника; Енглеzка войска изгубила 48 хил. — Одъ две регементе французске кое су на Малаковъ юришили остало е само 240 люди. Храбри Зуави папунили су своимъ лешевима шанаць малакова, те су онда друге трупе преко њи ушли. Уобште се говори да не-бы Малаковъ освоены быо, да ние Зуава было. Генералъ Канроберъ казао е у Цариграду при своемъ поврат-

ку, да се може Севастополь узети, особито ако се Зуави (француски солдати изъ Алгира) напредъ пуште, али да ће бити такве штете, кое онъ као младъ генералъ неће на свою совѣсть да узме —“ далъ тай истый чланакъ говори, да се у Криму Енглеzи и Французи доста попрекое гледе.

— У Парвзу 28. Септ. распрострла се та вѣсть: да е Прайска у име Русіе поднела Енглеzской и Французской нека нова предложена за миръ. Но о истинности тога гласа сви су сумњали.

— Маршалъ Пелисіе кон на новине мрзи договоріо се са Енглеzкимъ повелителѣмъ да све новинарске дописателѣ изъ Крима уклоне, кон по кадъ кадъ неистинности у светъ шалоу.

— Князь Горчаковъ одъ 29. Септ. явля изъ Крима: Неприятель е много войске у равницу горнѣгъ Белбека спустио; ту се устаніо и спрема се за далъ вовванѣ. У исто време примакло се селу Упу одъ Черне. Наше су предстраже кодъ горнѣгъ Аргила. На сѣверной страни Севастополя и на другимъ краевима Крима ние се ништа особитогъ догодило.

— По Енглеzскимъ вѣстима: Русь су 17. Септ. юришили на Карсъ, али были су одбivenи са штетомъ одъ 2500 мртвы а 5 хил. ранѣны; Турцы томъ приликомъ имали су 700 кое мртвы кое ранѣны.

— У финландскомъ заливу (близу Петербурга) три саюзне војне лађе заробиле су 19 руски трговачки лађа.

— Саюзници почеће тући Севастопольску сѣверну страну изъ топова кое су намѣстили на тако назване пливачке батеріе, кое по води иду.

— Изъ Крима Енглеzке новине являю: да руски топови са сѣверне стране чакъ у Малаковъ и јоштъ далъ достижу; и последњи дана таква е ватра была одъ стране руске, да су и енглеzки и французски повелители за добро нашли неку часть свое войске изъ вароши уклонити.

— Царъ рускій прошавши крозь Москву, узео е са собою икону св. Сергія, съ којомъ су 1812. год. Русь воввали, и говори се да ће е предати войсцы у Криму.

— О оноемъ што су пре новине явиле, да е и Шпанія приступила у саюзъ западны сила, сада са свимъ другчије пишу и веле, да е јоште сасвимъ далеко тай даъ, у комъ ће Шпанія предузети партаю западны сила.

— Изъ Крима являю; да су ноћи већъ почеле врло ладне бивати, и да повелители войске немисле ове воени јоште што годъ важно предумати. Ладне кише веће непрестано траю, а войници осимъ шатора и слабы колеба немаю другогъ обиталишта. За флоте говори се, да ће у Босфору и у Малти зимовати.

— Кадъ бы ко годъ примѣтио Пелисію да ће при каквомъ юришу бити великій губитакъ у людма, имао е онъ обичай одговорити: „неможе бити кайгана а да се негунаю ля.“ Садъ пакъ после оногъ страовитогъ юриша на малаковску кулу, изгубіо е и онъ волю на юришанѣ.

Течай новаца: среб. 112 ½; дук. 5 Фор. 17 кр. банкн.